

SMP

Konferencja Muzykologiczna
Słownik muzyków Rzeczypospolitej XVIII wieku
ośrodki – twórcy – dzieła
Uniwersytet Warszawski, ul. Krakowskie
Przedmieście 26 / 28, Sala Kolumnowa,
Wydział Historii UW, parter
7– 8 grudnia 2022

UNIwersYTET
WARszawSKI

Organizatorzy

Irena Bienkowska
Instytut Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego
ul. Krakowskie Przedmieście 32
00-325 Warszawa
tel./fax +48 (22) 552-15-35
kom. / mobile +48 601-152-014
e-mail: i.bienkowska@uw.edu.pl

Anna Ryszka-Komarnicka
Instytut Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego
ul. Krakowskie Przedmieście 32
00-325 Warszawa
tel./fax +48 (22) 552-15-35
kom. / mobile +48 663-371-433
e-mail: a.ryszka-komarnicka@uw.edu.pl

Projekt finansowany przez Ministra Edukacji
i Nauki w ramach modułu „Dziedzictwo Narodowe”
programu pod nazwą Narodowy Program
Rozwoju Humanistyki

PROGRAM KONFERENCJI

Uniwersytet Warszawski, ul. Krakowskie
Przedmieście 26 / 28, Sala Kolumnowa,
Wydział Historii UW, parter

7 GRUDNIA, ŚRODA

12.30–14.30 WPROWADZENIE

Małgorzata Karpińska / powitanie
Iwona Lindstedt / powitanie

Zofia Zielińska
*Rzeczpospolita w XVIII wieku –
doświadczenie niesuwerenności*

Alina Żórawska-Witkowska
*Dziecięce i młodzieńcze doświadczenia
teatralno-muzyczne księcia Michała
Kazimierza Radziwiłła „Panie Kochanku”*

Katarzyna Mikocka-Rachuba
*O „Słowniku artystów polskich i obcych
w Polsce działających”*

Irena Bieńkowska
*„Słownik muzyków Rzeczypospolitej XVIII wieku” –
prezentacja projektu*

Danuta Popinigis
*Gdańsk – raport o stanie prac nad projektem
„Słownik muzyków Rzeczypospolitej XVIII wieku”*

przerwa obiadowa

15.30–17.00 SESJA 1. Źródła i interpretacje 1
Prowadzenie: Alina Mądry

Magdalena Walter-Mazur
*Spis muzyków jezuickich z I połowy XVIII wieku
znaleziony w rękopisie Biblioteki Uniwersyteckiej
w Poznaniu (PL-Pu 7642)*

Remigiusz Pośpiech
*Charakterystyka źródeł do działalności
XVIII-wiecznych muzyków polskich w zbiorach
archiwum oo. paulinów na Jasnej Górze*

Czesław Grajewski
*Księga przychodów zakrystii kościoła Bożego Ciała
w Krakowie (1711–1787) jako źródło
do badań nad dawną kulturą muzyczną Polski*

przerwa kawowa

17.20–18.20 SESJA 2. Źródła i interpretacje 2
Prowadzenie: Anna Ryszka-Komarnicka

Agnieszka Leszczyńska
*Co mówią źródła: fakty i mity
na temat poloneza a-moll „Pożegnanie Ojczyzny”*

Alina Mądry
*Źródła do twórczości Wojciecha Dankowskiego –
przekazy wileńskie vs. wielkopolskie*

8 GRUDNIA, CZWARTEK

9.00–10.30 SESJA 3. Wokół postaci twórców
Prowadzenie: Remigiusz Pośpiech

Aleksandra Patalas
*Źródła do biografii i działalności G.G. Gorczyckiego –
uzupełnienia, reinterpretacje*

Michał Jagosz
*Nowe informacje do biografii Mikołaja
Zygmuntowskiego (1767–1816)*

Piotr Maksymowicz
Basso buffo caricato Wojciecha Bogusławskiego

przerwa kawowa

11.00–13.00 SESJA 4.
W kręgu patronatu magnaterii świeckiej
Prowadzenie: Alina Żórawska-Witkowska

Szymon Paczkowski
O kapeli Jakuba Henryka Flemminga raz jeszcze

Anna Ryszka-Komarnicka
*Maria Masucci,
sopranistka nadworna
księcia Hieronima Floriana Radziwiłła*

Irena Bieńkowska
*Michał Kazimierz Ogiński w latach kawalerskich
jako skrzypek i harfista*

Tomasz Fatalski
*„Podług mojej metryki jest już ze
mnie dobrze stare chłopisko”.
Odnaleziona metryka chrztu
Wincentego Lessla [komunikat]*

Jakub Skrzeczkowski
*Nowe informacje na temat życia i twórczości
Franciszka Lessla [komunikat]*

przerwa obiadowa

14.00–16.00 SESJA 5. W kręgu patronatu Kościoła
Prowadzenie: Tomasz Jeż

Marek Bebak
*Kultura muzyczna karmelitów na terenach
Rzeczypospolitej w XVIII wieku.
Ośrodki – twórcy – dzieła*

Alicja Dacewicz
*Wileńskie rzymsko- i grekokatolickie
kapele zakonne w XVIII wieku: próba identyfikacji*

Emilia Przybyszewska
*Twórczość Georgiusa Luny
w świetle aktualnych badań*

Marek Bebak, Kraków, Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego
Kultura muzyczna karmelitów na terenach Rzeczypospolitej w XVIII wieku. Ośrodki – twórcy – dzieła

Na terenach osiemnastowiecznej Rzeczypospolitej funkcjonowało blisko 60 klasztorów karmelitów dawnej obserwacji, zwanych w Polsce popularnie karmelitami trzewiczkowymi. W dotychczasowych badaniach, prowadzonych głównie przez Tadeusza Maciejewskiego, zwrócono uwagę na kilka ośrodków, w których aktywne były kapele muzyczne: Kraków, Lwów, Trembowłę i Sasiadowice. Przeprowadzone w latach 2020–2022 kwerendy archiwalne wykazały jednak, że muzyka obecna była w każdym kościele karmelitańskim, zarówno w dużych miastach, jak i małych miejscowościach. Gdzie te ośrodki się znajdowały, w których z nich funkcjonowały kapele, jaka była struktura zespołów, jakie gatunki muzyczne miały w swoim repertuarze – na te pytania spróbuję odpowiedzieć w trakcie prezentacji.

Irena Bieńkowska, Warszawa, Instytut Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego
Michał Kazimierz Ogiński w latach kawalerskich jako skrzypek i harfista

Michał Kazimierz Ogiński, należący do grona polskich *dilletanti* II połowy XVIII wieku, niewątpliwie wyróżniał się talentem muzycznym. Świetnie grał na kilku instrumentach, komponował, miał rozległą wiedzę muzyczną. Jego umiejętności budziły żywe zainteresowanie za granicą, szczególnie podczas młodzieńczego *grand tour* w latach 1753–1761. Referat ma na celu zweryfikowanie i uporządkowanie danych dotyczących aktywności Ogińskiego jako wykonawcy w latach 1748–1761, tj. przed ślubem z Aleksandrą z Czartoryskich Sapieżyną, na podstawie dostępnych źródeł (głównie prasy, korespondencji, zachowanych pamiętników różnych osób) i współczesnej literatury.

Alicja Dacewicz, Wilno, Instytut Badań nad Kulturą Litewską (Lietuvos kultūros tyrimų institutas)
Wileńskie rzymsko- i grekokatolickie kapele zakonne w XVIII wieku: próba identyfikacji

Na ziemiach Rzeczypospolitej Obojga Narodów w większości klasztorów istniały wokalnie-instrumentalne kapele, działające przede wszystkim od połowy XVII do I połowy XIX wieku. Wystąpienie będzie próbą odtworzenia aktywności kapel przyklasztornych i innych zespołów muzycznych będących na usługach zakonów w Wilnie i w województwie wileńskim. Zagadnienie, które było przedmiotem zainteresowania wielu badaczy, zostanie uzupełnione o nowe źródła i wcześniej nieznaną fakty. Zaprezentowane zostaną także mało znane wyniki badań litewskich muzykologów i historyków.

Tomasz Fatalski, Warszawa, Instytut Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego
„Podług mojej metryki jest już ze mnie dobrze stare chłopisko”. Metryka chrztu Wincentego Lessla odnaleziona

Wincenty Lessel, kompozytor i kapelmistrz dworu książąt Czartoryskich w Puławach, według ustaleń Hanny Rudnickiej-Kruszewskiej miał urodzić się około 1740–1750 roku w mieście Jílové u Prahy. Na podstawie odnalezionej metryki chrztu udało mi się ustalić dokładne miejsce i datę narodzin muzyka, inne od dotychczas podawanych w literaturze przedmiotu.

Czesław Grajewski, Warszawa, Instytut Historii Sztuki Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego
Księga przychodów zakrystii kościoła Bożego Ciała w Krakowie (1711–1787) jako źródło do badań nad dawną kulturą muzyczną Polski

Wystąpienie ma na celu wprowadzenie do obiegu naukowego informacji na temat muzyki pozyskanych z księgi przychodów zakrystii kościoła Bożego Ciała w Krakowie. Księga ta nie była dotąd przedmiotem analiz naukowych, jest ona jednak cennym źródłem do poznania kultury muzycznej kanoników regularnych laterańskich w Krakowie w okresie blisko jednego stulecia (1711–1787). Zawarte w niej informacje muzyczne dotyczą trzech zagadnień:

- 1) użycia dzwonów kościelnych, dzwonienia oraz kwot wypłacanych dzwonnikom;
- 2) wysokości ofiar składanych przez członków kapeli kościelnej za zamówione Msze św.;
- 3) informacje do biografii niektórych muzyków związanych z kościołem Bożego Ciała.

Michał Jagosz, Warszawa, Instytut Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego
Nowe informacje do biografii Mikołaja Zygmuntowskiego (1767–1816)

Jednym z tzw. „cudownych dzieci”, które zapisały się na kartach rodzimej historii kultury muzycznej, a być może nawet pierwszym udokumentowanym, jest wiolonczelista Mikołaj Zygmuntowski (1767–1816). Jednak przez długi czas sylwetka ta pozostawała niezbadana z należytą dokładnością, przez co wokół życia małego geniusza powstało wiele mitów czy przeinaczeń, jak chociażby to, że artysta miał umrzeć w wieku zaledwie kilkunastu lat zamęczony przez chciwego ojca. Staraniami autora niniejszego referatu na światło dzienne wychodziły coraz to nowe fakty sukcesywnie prezentowane na krajowych konferencjach. Dalsze badania przyniosły nowe informacje biograficzne poszerzając naszą wiedzę o tej niezwyklej postaci. Podczas wystąpienia zostaną zaprezentowane informacje pochodzące z ksiąg metrykalnych dotyczących chrztu Zygmuntowskiego w Częstochowie, a także dane uzupełniające kalendarium jego europejskiego tournée (głównie na podstawie ówczesnej prasy). Zostaną także omówione (na ile pozwala obecny stan wiedzy) końcowe lata życia muzyka oraz potencjalne kierunki kolejnych badań archiwalnych.

Agnieszka Leszczyńska, Warszawa, Instytut Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego
Co mówią źródła: fakty i mity na temat poloneza a-moll „Pożegnanie Ojczyzny”

Uważany powszechnie za dzieło Michała Kleofasa Ogińskiego polonez a-moll, publikowany w niezliczonych edycjach pod tytułem „Les adieux à la Patrie” lub „Pożegnanie Ojczyzny”, jest bez wątpienia utworem ikonicznym. Jego powstanie obrosło licznymi legendami funkcjonującymi z powodzeniem w społecznej wyobraźni. Legendy te odcisnęły swoje piętno także na postrzeganiu tej kompozycji przez niektórych muzykologów. Referat ma na celu krytyczne spojrzenie na źródła poloneza a-moll i próbę odpowiedzi na pytanie, ile wspólnego z tym utworem miał książę Ogiński.

Piotr Maksymowicz, Gdańsk, Wydział Filologiczny Uniwersytetu Gdańskiego
„Basso buffo caricato” Wojciecha Bogusławskiego

Wojciech Bogusławski obok pracy adaptatora i inscenizatora był również cenionym wykonawcą partii *basso buffo caricato*. O źródłach jego edukacji muzycznej zachowało się niewiele informacji. Jednak jego wybory repertuarowe wskazują na wyczerpanie na istotę funkcji scenicznych warstwy brzmieniowej spektaklu, a także są dowodem świadomości nadchodzących przemian estetycznych w zakresie sztuki muzycznej. O refleksji estetyczno-muzycznej Wojciecha Bogusławskiego świadczy podejmowanie przez niego tych zagadnień w *Dzielałach dramatycznych* i *Dziejach Teatru Narodowego*. Jego sposób rozumienia muzyki może stanowić punkt wyjścia w próbie rekonstrukcji kształtu brzmieniowego wykonania ojca teatru narodowego jako śpiewaka operowego.

Magdalena Walter-Mazur, Poznań, Instytut Muzykologii Uniwersytetu im. A. Mickiewicza
Spis muzyków jezuickich z I połowy XVIII wieku znaleziony w rękopisie Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu (PL-Pu 7642)

Przechowywany od czasów powojennych w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu rękopis PL-Pu 7642 obejmuje fragmenty kilku części nieszpornych o różnych proveniencjach, w opracowaniu wokalnie-instrumentalnym. Manuskrypt trafił do poznańskiej biblioteki najprawdopodobniej wraz ze spuścizną Adolfa Chybińskiego, do której należały m.in. fragmentaryczne zapisy dawnej muzyki wykorzystywane przez profesora jeszcze we Lwowie podczas zajęć z paleografii muzycznej. Fragmentaryczny stan zachowania repertuaru i – w wielu miejscach – nieczytelność zapisu nutowego i inskrypcji, osłabiają znacznie potencjał informacyjny źródła. Jednakże w kontekście prac słownikowych manuskrypt jest wartościowy ze względu na zawarty w nim wykaz nazwisk i specjalności 41 muzyków działających najprawdopodobniej w krakowskiej kapeli jezuickiej ok. roku 1737. Ich zestawienie ze znanymi nam nazwiskami uczniów i muzyków jezuickich z tego ośrodka ukazuje jednak pewne rozbieżności: w poznańskim rękopisie spotykamy siedmiu muzyków nieodnotowanych we wcześniej badanych źródłach.

Alina Mądry, Poznań, Katedra Teatru i Sztuki Mediów, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
Źródła do twórczości Wojciecha Dankowskiego: przekazy wileńskie vs. wielkopolskie

Wojciech Dankowski (ok. 1760 – po 1814) postrzegany był do tej pory jako kompozytor końca XVIII i przełomu XIX wieku, który tworzył przede wszystkim muzykę religijną i działał w ośrodkach wielkopolskich. Jedyną kompleksową pracę o jego życiu i twórczości stworzyła Danuta Idaszak w 1972 roku. Była to jej dysertacja naukowa, która nie została opublikowana. Badania nad spuścizną Dankowskiego właściwie ustały od tego czasu. Jego biografia ma więcej znaków zapytania, aniżeli potwierdzonych informacji. A biorąc pod uwagę, że dysponujemy prawie 200 przekazami utworów Dankowskiego, co stanowi sytuację zupełnie wyjątkową w kontekście badania źródeł dawnej muzyki polskiej, istnieje ogromna potrzeba podjęcia się kompleksowego opracowania tej spuścizny. Nowe światło na jego muzyczną działalność rzuciła archiwalna kwerenda źródeł wileńskich. Zidentyfikowałam do tej pory 30 przekazów z jego utworami – najwcześniejszy pochodzi z początku XIX wieku, najpóźniejszy z 1872 roku. Zostaną one zestawione z przekazami o proveniencji wielkopolskiej, które głównie są datowane na lata 70. – 90. XVIII wieku. W tym kontekście poddam także refleksji zgromadzone do tej pory informacje biograficzne o kompozytorze, co może przyczynić się do zmiany perspektywy badawczej w odniesieniu do życia i twórczości Wojciecha Dankowskiego.

Szymon Paczkowski, Warszawa, Instytut Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego
O kapeli Jakuba Henryka Flemminga raz jeszcze

Marszałek saski, *dirigierender Kabinettsminister* saskiego Tajnego Gabinetu i koniuszy wielki litewski, hrabia Jakub Henryk Flemming (1667–1728) historykom muzyki znany jest przede wszystkim jako domniemany gospodarz legendarnego drezdeńskiego pojedynku dwóch wirtuozów klawesynu: Johanna Sebastiana Bacha i Louisa Marchanda w roku 1717. Zaangażowanie Flemminga w sprawy muzyczne wykraczało jednak daleko poza ten epizod. Działając w służbie Augusta II łączył on skutecznie talent wytrawnego dyplomaty z najwyższymi kwalifikacjami intelektualnymi oraz nieprzeciętnym gustem muzycznym. Wzorem dworu królewskiego dbał m.in. o to by w jego marszałkowskich rezydencjach w Dreźnie i w Warszawie rozbrzmiewała muzyka o najwyższych walorach artystycznych. Zapewnić mu to miała m.in. utrzymywana przez niego prywatna *Capelle*, która działała od roku 1713 aż do jego śmierci w roku 1728. Do zespołu tego udało się Flemmingowi pozyskać wielu znakomitych muzyków, a dla niektórych z nich był to początek późniejszych błyskotliwych karier. Celem wystąpienia będzie:

- 1/ odtworzenie możliwie pełnego składu zespołu;
- 2/ wskazanie ścieżek migracji muzyków do i z kapeli Flemminga;
- 3/ omówienie form działalności tego zespołu.

Aleksandra Patalas, Kraków, Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego
Źródła do biografii i działalności G.G. Gorczyckiego – uzupełnienia, reinterpretacje

Sylwetki i działalności G.G. Gorczyckiego nie trzeba, jak się wydaje, nikomu przedstawiać, jednak warto przyjrzeć się na nowo znanym i prezentowanym w literaturze muzykologicznej źródłom historycznym, z których czerpiemy wiedzę o kompozytorze, a także wyjść poza ich krąg, by choć trochę uzupełnić liczne luki w biografii artysty. W związku z tym w swoim wystąpieniu, w którym skupiam się na poszczególnych etapach życia Gorczyckiego, stawiam pytania i prezentuję nowe informacje odnoszące się do środowisk, w jakich przyszło mu funkcjonować (kapela kościoła w Rozbarku koło Bytomia, czas studiów i pracy w Akademii Chełmińskiej); zwracam uwagę na powiązania ze Skalbierzem, Rakowem, Imbramowicami, wskazuję na działalność skryptorską w środowisku kapel wawelskich.

Danuta Popinigis, Gdańsk, Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki
Gdańsk – raport o stanie prac nad projektem „Słownik muzyków Rzeczypospolitej XVIII wieku”

W komunikacie przedstawię podstawową literaturę przedmiotu oraz bazę źródeł drukowanych i źródeł niepublikowanych, które są podstawą do tworzenia haseł osobowych muzyków działających w Gdańsku w XVIII wieku oraz do wypełniania treścią diagramów ośrodków muzycznych aktywnych w tym czasie w mieście. Ponadto wyszczególnię grupy muzyków tworzących gdańskie środowisko muzyczne i ośrodki muzyczne. Podam liczbę przygotowanych haseł oraz wpisów do diagramów, co pozwoli ocenić aktualny stan prac nad realizowanym projektem.

Remigiusz Pośpiech, Wrocław, Instytut Muzykologii Uniwersytetu Wrocławskiego
Charakterystyka źródeł do działalności XVIII-wiecznych muzyków polskich w zbiorach archiwum oo. paulinów na Jasnej Górze

W archiwum klasztornym na Jasnej Górze zachował się najbogatszy, najobszerniejszy i najbardziej różnorodny zbiór źródeł dotyczący dziejów kultury muzycznej tamtejszego klasztoru, a zarazem całego zakonu oo. paulinów. Składają się niego przede wszystkim licznie zachowane muzykalia (ponad 2000 rękopisów i kilkaset druków) ilustrujące repertuar kapeli jasnogórskiej, działającej nieprzerwanie od końca XVI aż do początku XX wieku, ale także różnego rodzaju archiwalia, jak akty fundacyjne, akta prowincji i konwentu, sprawozdania z posiedzeń kapituł i odbytych wizytacji, kroniki klasztorne, spisy członków zakonu, nekrologi, księgi rachunkowe i metrykalne, księgi bractw, korespondencja, itp. (w sumie ponad 7 000 pozycji katalogowych). Znaczna ich część pochodzi z XVIII wieku, dzięki czemu możemy dość dokładnie poznać nie tylko wykonywany w tym stuleciu repertuar muzyczny – liturgiczny i pozaliturgiczny, ale także posiadamy wiele bezcennych informacji biograficznych na temat działających w tym środowisku muzyków, jak również dotyczących ówczesnego życia muzycznego w klasztorze jasnogórskim i w innych konwentach zarządzanych przez oo. paulinów.

Emilia Przybyszewska, Poznań, Instytut Muzykologii Uniwersytetu im. A. Mickiewicza
Twórczość Georgiusa Luny w świetle aktualnych badań

Georgius Luna był kompozytorem działającym w drugiej połowie XVIII wieku na ziemiach polskich, jednak dane biograficzne, którymi dysponujemy, są niezwykle skąpe. Jedyną zachowaną informacją archiwalną dotyczącą kompozytora świadczy o tym, iż był on w latach 1765–1766 związany z dominikańskim klaszorem Bożego Ciała we Lwowie. Natomiast jego dziewięć wokalnie-instrumentalnych religijnych kompozycji zachowało się w postaci rękopisów w Sandomierzu i na Jasnej Górze. Dzięki temu, iż nazwisko Luny pojawia się również w spisany w 1795 roku inwentarzu muzykaliów sandomierskiej kapeli kolegiackiej, możemy ostrożnie postulować przypisanie kompozytorowi kolejnych pięciu anonimowych dotąd utworów ze zbioru Biblioteki Diecezjalnej w Sandomierzu. Przetwały do naszych czasów, całkiem spory, jak na warunki polskie, korpus dzieł, pozwala na wysnucie pewnych wniosków na temat uprawianych gatunków i stylu twórczości tego kompozytora.

Anna Ryszka-Komarnicka, Warszawa, Instytut Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego
Maria Masucci, sopranistka nadworna księcia Hieronima Floriana Radziwiłła

Maria Masucci (Massucci) pozostawała w służbie księcia Hieronima Floriana Radziwiłła w latach 1753–1759. Nie zachowały się niestety żadne muzykalia z repertuarem, który mogła wykonywać w rezydencjach tego magnata. Nie ma także dokumentacji obsad oper seria wystawianych u księcia (poza ogólnikowymi informacjami o przynajmniej 4 takich utworach autorstwa niejakiego Mayera oraz Giuseppe Tortiego). Nie wiemy zatem jakie role tu interpretowała i zarazem jakie miejsce w hierarchii śpiewaków dworskich zajmowała.

Przed przybyciem na Litwę, w latach 1748–1751, Masucci śpiewała w Pradze, Wiedniu i Wenecji. Każdorazowo jej pozycja w zespole musiała być inna, co znajdowało wyraz w charakterze ról, które jej powierzano. Śpiewała tytułowe partie męskie (w wędrownym trupie Giovanniego Battisty Locatello w Pradze), męskie tzw. *ultime parti* (w gwiazdorskim zespole śpiewaków cesarskich w Wiedniu), wreszcie role *seconda donna* (w Teatro San Samuele w Wenecji). Z tego okresu dysponujemy jednak całkiem okazałym korpusem arii, które wykonywała, w tym także numerami, które specjalnie dla niej zostały napisane m.in. przez Giovanniego Marca Rubiniego czy Georga Christopa Wagenseila. Posłużmy nam on do przybliżenia profilu wokalnego tej zapomnianej śpiewaczki.

Jakub Skrzeczkowski, Warszawa, Instytut Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego
Nowe informacje na temat życia i twórczości Franciszka Lessla

Mimo rozwoju badań nad historią muzyki polskiej życie i twórczość Franciszka Lessla wciąż skrywają wiele tajemnic. W toku wystąpienia zaprezentowane zostaną nowe i mało znane informacje dotyczące biografii i spuścizny tego kompozytora, uzyskane dzięki kwerendzie XIX-wiecznej prasy muzycznej, muzykaliów w zasobach europejskich bibliotek i inwentarza notarialnego Lessla. Celem komunikatu jest także przedstawienie efektów uporządkowania części dotychczasowej wiedzy o artyście, rozsianej po wielu publikacjach lub zawierającej pewne nieścisłości.

Alina Żórawska-Witkowska, Warszawa, Instytut Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego
Dziecięce i młodzieńcze doświadczenia teatralno-muzyczne księcia Karola Radziwiłła „Panie Kochanku”

Książę Karol Stanisław Radziwiłł, zwany „Panie Kochanku” (1734–1790) to jedna z najbarwniejszych postaci Rzeczypospolitej Obojga Narodów - ekstrawagancki bohater licznych anegdot i facecji, słynny opój, ale też w pewnym okresie życia (po powrocie z emigracji) organizator i mecenas ciekawego życia muzyczno-teatralnego na swym dworze w Nieświeżu. Warto więc przyjrzeć jego młodzieńczym doświadczeniom w tym zakresie.

Wychowywał się na świetnym nieświeskim dworze rodziców - wojewody wileńskiego księcia Michała Kazimierza Radziwiłła zwanego „Rybeńko” i jego żony księżny Urszuli Franciszki z Wiśniowieckich. O skromnej formalnej edukacji Karola w kolegium jezuickim w Nieświeżu (1743–1746) wiadomo niewiele. Uzupełniały ją za to m. in. sztuki teatralne z udziałem muzyki, pisane lub tłumaczone na polski przez matkę i przeznaczone do wykonania z udziałem jej nieletnich dzieci, a także liczne występy ojcowskiej kapeli. „Rybeńko” gościł też wielokrotnie w Nieświeżu artystów swego młodszego brata, księcia Hieronima Floriana.

W roku 1748 Michał Kazimierz Radziwiłł (od 1744 hetman wielki litewski i wojewoda wileński) zabrał swych 14-letnich bliźniaków Karola i Janusza do Warszawy, gdzie działalność zainaugurowała królewska Operalia. Wśród jej widzów był „Rybeńko” i zapewne też jego synowie, którzy poddani zostali nauce

tańca pod okiem królewskiego baletnika Alessandra Vulcaniego. W latach 1750–1753 na nieświeskim dworze działał *maitre à dancier* Mathieu Loublet, którego zadaniem było edukować w tańcu książęce potomstwo.

W roku 1753 Karol ożenił się z Marią Karoliną Lubomirską, siostrzenicą hetmana wielkiego koronnego Jana Klemensa Branickiego. Z okazji ślubu w Żółkwi „na nowym teatrum operetkę włoską grali”. W 1754 wśród gości królewskiej Operalni byli tak Karol Radziwiłł jak i jego żona. W latach 1760, 1761 i 1762 Karol bawił w Warszawie jako poseł, zapewne więc oglądał wystawiane tam wtedy opery Johanna Adolfa Hassego. W różnych miejscach (Wilno, Mińsk, Mir, Nieśwież) książę samodzielnie urządzał rozmaite imprezy z udziałem muzyki.

Śmierć Michała Kazimierza (zm. 15 maja 1762) uczyniła Karola panem kolosalnej fortuny, nadto został on wojewodą wileńskim, czyli najważniejszym urzędnikiem Wielkiego Księstwa Litewskiego. Dziedzicząc po śmierci ojca władzę w ordynacji nieświeskiej przejął też „Panie Kochanku” jego artystów - kapelę i balet, bogatą bibliotekę, garderobę i dekoracje teatralne. Zespół baletowy oraz utensylia teatralne odziedziczył też po zmarłym bezpotomnie stryju, księciu Hieronimie Florianie Radziwille (zm. 17 maja 1760).

W 1764 w Podhorcach książę Karol po raz drugi ożenił się, tym razem z Teresą Rzewuską, córką hetmana polnego koronnego i wojewody krakowskiego Wacława Rzewuskiego. Hetman był wielkim melomanem i do tego muzykiem amatorem, zatem weselne uroczystości musiały mieć stosowną oprawę muzyczną, a może i teatralną.

Jesienią 1764 „Panie Kochanku”, gorący stronnik zmarłego Augusta III, a nieprzejednany przeciwnik nowo obranego monarchy – Stanisława Augusta Poniatowskiego, osiadł w Preszowie (Słowacja/Węgry). Do Warszawy przyjechał latem 1767 i zaraz pospieszył do teatru, nota bene, utrzymywanego wówczas przez rosyjskiego posła nadzwyczajnego Nikołaja Repnina.

Choć Karol Radziwiłł nie był melomanem na miarę księcia Michała Kazimierza Ogińskiego, to także na emigracji (lata 1764–1767 oraz 1769–1778) przebywając w wielu krajach i miastach uczestniczył w ich życiu muzycznym. Podczas emigracyjnej tułaczki książę czuwał również nad swymi krajowymi sprawami artystycznymi, nadto zabiegał o utrzymanie i pozyskanie personelu muzycznego nie tylko na bieżące emigracyjne potrzeby, ale też z myślą o jego przydatności po powrocie do ojczyzny.